

WOJCIECH POPIOŁEK
Katowice

Śląska szkoła prawa prywatnego międzynarodowego i nie tylko

Dzisiaj, w 50. rocznicę istnienia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, ośrodek nauki prawa cywilnego i prawa prywatnego międzynarodowego Wydziału należy do najbardziej znaczących w Polsce. W zakresie prawa prywatnego międzynarodowego, głęboko osadzonego w klasycznej cywilistyce, nasz ośrodek bezsprzecznie jest najsilniejszy w naszym kraju i znaczący w Europie. Katedra Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego, największa na Wydziale Prawa, skupia 5 profesorów tytularnych, 10 doktorów habilitowanych i ponad 15 młodszych pracowników i doktorantów.

Historia „katowickiej” szkoły prawa prywatnego międzynarodowego jest tak długa, jak historia Wydziału — ściślej, początków akademickiego ośrodka nauki prawa na Śląsku. W 1965 r. Profesor Mieczysław Sośniak, podówczas zatrudniony na Uniwersytecie Jagiellońskim, podjął się organizacji Wydziału Prawa jako jednostki istniejącej już Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Katowicach. Profesor Mieczysław Sośniak był pierwszym dziekanem Wydziału Prawa nowo utworzonego Uniwersytetu Śląskiego, w latach 1968—1969. Profesor M. Sośniak, uczeń prof. Kazimierza Przybyłowskiego, twórcy nowoczesnej polskiej nauki prawa prywatnego międzynarodowego, od początku dbał o to, by prawo prywatne międzynarodowe — w tamtych czasach dyscyplina nieco egzotyczna — znalazła się w kanonie wykształcenia prawniczego na naszym Wydziale. W tych staraniach towarzyszył mu, od 1968 r., prof. Maksymilian Pazdan, także uczeń prof. K. Przybyłowskiego. Panowie Profesorowie, najpierw w ramach Instytutu Prawa Sądowego, potem dwóch katedr cywilistycznych, kontynuowali nauczanie prawa prywatnego międzynarodowego według najlepszych lwowskich, a następnie krakowskich wzorów. Przedstawiciele młodszego — w owym czasie — pokolenia pracowników katedr cywilistycznych,

dzięki ich opiece i kontaktom, mieli możliwość uczestniczenia w seminariach i wykładach prowadzonych przez wybitnych przedstawicieli polskiej nauki prawa prywatnego międzynarodowego w innych ośrodkach akademickich — między innymi w Krakowie (prof. K. Przybyłowski, prof. J. Skąpski), w Warszawie (prof. H. Trammer, prof. J. Jakubowski) i Poznaniu (prof. W. Ludwiczak), a przy okazji — nawiązywania kontaktów, ścisłych po dziś dzień, ze swoimi rówieśnikami w innych ośrodkach akademickich. Także dzięki Profesorom M. Sośniakowi i M. Pazdanowi odbywali staże zagraniczne, poznając z pierwszej ręki dokonania zachodniej nauki prawa prywatnego międzynarodowego (między innymi w Paryżu, Monachium, Nowym Jorku). W tamtych czasach, wobec ograniczonego dostępu do źródeł, pobyty za granicą owocowały tonami odbitek kserograficznych, skrzętnie później wykorzystywanych. Nie można jednak nie wspomnieć, że upór i konsekwencja Profesorów, przy życzliwym wsparciu ze strony Pani Danuty Gburskiej, umożliwiły zgromadzenie przez lata znaczącego księgozbioru dzieł cywilistycznych i kolizyjnych naszej Biblioteki. Zbiór dzieł z zakresu prawa prywatnego międzynarodowego — uzupełniony prywatnymi księgozbiorami — należy zapewne do najobfitszych z dostępnych w polskich bibliotekach.

Szkoła „krakowska” nauki prawa prywatnego międzynarodowego powoli stawała się — dzięki wysiłkom Profesorów — szkołą „katowicką” (śląską). Kolejne pokolenia wychowanków podejmowały wysiłek zmierzenia się z kolizjonistyką, pokonując kolejne szczeble kariery naukowej i akademickiej. Część z nich zdecydowała się na odejście z Wydziału do bardziej intratnych zajęć albo do innych uczelni, czy też — pozostając na Wydziale — na skupienie się na prawie cywilnym polskim, porównawczym, wreszcie europejskim. Myślę jednak, że wszyscy są wierni specyficznemu dla prawa prywatnego międzynarodowego sposobowi myślenia o świecie i pozostających w kolizji systemach prawnych. Zawsze z dumą podkreślają, że ich nauczycielami byli Profesorowie Mieczysław Sośniak i Maksymilian Pazdan. Po śmierci prof. M. Sośniaka dwie katedry cywilistyczne połączyły się. Nowo powstałą Katedrą Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego kierował do 2006 r. prof. M. Pazdan.

Nasza szkoła prawa prywatnego międzynarodowego zaowocowała ogromną liczbą publikacji krajowych i zagranicznych, udziałem w licznych konferencjach, w Polsce i za granicą, a także — już w czasach nam bliższych — udziałem, w najróżniejszych formach, w budowaniu europejskiej wspólnoty prawa kolizyjnego i prawa cywilnego. Liczni pracownicy prowadzili i kontynuują badania we wszystkich obszarach prawa kolizyjnego, by wspomnieć tylko w gronie samodzielnych pracowników naukowych prof. dr. hab. M. Pazdana (osoby fizyczne, prawo spadkowe), dr. hab. M.A. Zachariasiewicz (zobowiązania umowne), prof. dr. hab. J. Góreckiego (prawo rzeczowe), dr. hab. G. Żmija (firma), prof. dr. hab. K. Grzybczyk (własność intelektualna), dr. hab. W. Klytę (osoby prawne, upadłość), dr. hab. M. Szpunara (prawo europejskie), dr. hab. M. Ja-

gielską (prawo konsumenckie, prawo rodzinne), dr. hab. W. Kurowskiego (zobowiązania, prawo pracy), dr. hab. M. Frasa (ubezpieczenia).

Najważniejsze rezultaty prac naszego ośrodka, w obszarze prawa prywatnego międzynarodowego, to powszechnie wykorzystywany w Polsce podręcznik akademicki autorstwa Profesora Maksymiliana Pazdana, ukazujący się w kolejnych wydaniach od 2000 r., trzy tomy Systemu Prawa Prywatnego, dotyczące prawa prywatnego międzynarodowego, pod redakcją M. Pazdana, dwutomowy komentarz do ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym z 2011 r., także pod redakcją M. Pazdana, wreszcie czasopismo, ukazujące się w miarę regularnie od 1977 r., najpierw jako „Problemy Prawne Handlu Zagranicznego”, a obecnie zatytułowane „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego”. Liczne monografie powstające w Katedrze, których nie sposób tutaj nawet przykładowo wymienić, weszły do kanonu polskiej nauki prawa prywatnego międzynarodowego.

Dzięki osobistym wysiłkom Profesora M. Pazdana, wspieranego przez pracowników Katedry, w naszym ośrodku powstał projekt nowej ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym, która przyjęta została przez Sejm RP w 2011 r., mimo oporu ze strony środowisk, najdelikatniej mówiąc, zachowawczych. Można powiedzieć, że stanowi ona, wraz ze wspomnianymi tomami Systemu Prawa Prywatnego i komentarza, ukoronowanie wieloletnich prac badawczych Katedry. Do tego dodać trzeba elektroniczny komentarz do Rozporządzenia Rzym I.

Bliskie problematyce kolizyjnoprawnej są zagadnienia prawne międzynarodowego obrotu handlowego. Tutaj wspomnieć trzeba pierwszy polski komentarz do Konwencji wiedeńskiej o międzynarodowej sprzedaży towarów pod redakcją M. Pazdana i tom *Międzynarodowe prawo handlowe* w Systemie Prawa Handlowego, pod redakcją W. Popiołka, monografie B. Fuchs. Wiele uwagi poświęcono też problematyce międzynarodowego arbitrażu handlowego (prace między innymi prof. dr. hab. M. Pazdana, dr. hab. G. Żmija, dr. hab. J. Zrałka).

Jeżeli jednak mowa o Katedrze, to nie sposób także nie wspomnieć o innych prowadzonych w niej przez lata badaniach, owocujących znacznymi osiągnięciami w obszarze klasycznego prawa cywilnego. W pierwszym okresie istnienia Katedry sporo uwagi poświęcano szeroko rozumianemu prawu przewozowemu (prace między innymi M. Sośniaka, H. Goika i L. Ogiegły). Badania nad problematyką odpowiedzialności cywilnej lekarza i niektórych zagadnień prawa medycznego, zapoczątkowane przez M. Sośniaka, kontynuował L. Ogiegły. Problematyce osób, czynności prawnych i zobowiązań swoje badania poświęcili między innymi prof. dr. hab. M. Pazdan (osoby fizyczne i osoby prawne), dr. hab. M. Jagielska (prawo konsumenckie), prof. dr. hab. E. Rott-Pietrzyk (umowy o świadczenie usług, klauzule generalne), prof. dr. hab. B. Fuchs (umowa franchisingu), dr. hab. M.A. Zachariasiewicz (zawarcie umowy), dr. hab. M. Fras (ubezpieczenia), dr. hab. S. Grobel

(umowa wzajemna). Istotne są osiągnięcia pracowników Katedry w zakresie badań nad problematyką prawną nieruchomości, szerzej prawa rzeczowego. Badania zapoczątkowane przez prof. dr hab. S. Kalus kontynuuje z powodzeniem dr hab. M. Habdas, prof. dr hab. J. Górecki, a także dr G. Matusik. W dziedzinie prawa spadkowego, bliskiej Profesorowi M. Pazdanowi, pracownicy Katedry — pod jego kierunkiem — mieli znaczący udział w przygotowywaniu kolejnych, dostosowanych do wymogów XXI w., zmian przepisów kodeksu cywilnego o spadkach. Wspomnieć tu należy między innymi prace prof. dr hab. J. Góreckiego, dr. G. Gorczyńskiego, dr. B. Kuci, mgr A. Strzebińczyk. Pracownikom Katedry nieobca jest także problematyka praw własności intelektualnej. Badania w tym zakresie prowadzi prof. dr hab. W. Kowalski i dr hab. K. Grzybczyk, przy udziale młodszych koleżanek i kolegów (między innymi dr hab. M. Jankowska-Augustyn, dr P. Gwoździewicz-Matan). Prawo europejskie, materialne i kolizyjne, znalazło szczególne odzwierciedlenie w pracach między innymi dr hab. M. Szpunara, prof. dr hab. E. Rott-Pietrzyk, dr hab. M. Jagielskiej, dr hab. M.A. Zachariasiewicz, prof. dr hab. J. Góreckiego, dr hab. W. Klyty, dr P. Twardoch i dr A. Koziół, mgr M. Pohl.

Efektom prac zespołu kierowanego przez dr hab. M. Habdas i dr hab. M. Frasa jest opracowanie nowego na polskim rynku wielotomowego komentarza do kodeksu cywilnego, wydanego przez Wolters Kluwer. Pracownicy Katedry od lat uczestniczą też w kolejnych wydaniach komentarza od kodeksu cywilnego, publikowanego przez wydawnictwo C.H. Beck (między innymi prof. dr hab. M. Pazdan, dr hab. L. Ogiegło). Wyniki badań prowadzonych w Katedrze znajdują także swoje odzwierciedlenie w kolejnych tomach Systemu Prawa Prywatnego (między innymi prof. dr hab. M. Pazdan, dr hab. L. Ogiegło, prof. dr hab. E. Rott-Pietrzyk, dr hab. M. Jagielska).

Znaczący jest udział pracowników Katedry we współpracy międzynarodowej. Odnotować należy uczestnictwo w różnych przedsięwzięciach (projekty badawcze, wykłady, staże, konferencje) między innymi dr hab. M. Szpunara, prof. dr hab. E. Rott-Pietrzyk, prof. dr hab. W. Kowalskiego, dr hab. M. Jagielskiej, dr hab. M. Habdas, dr hab. G. Żmija, dr hab. M. Jankowskiej-Augustyn, dr P. Twardoch, dr hab. J. Zrałka, dr M. Pohl.

Od kilku lat w ramach Katedry funkcjonuje Centrum Badań nad Europejskim Prawem Prywatnym. Jego zasadniczym celem jest inicjowanie i prowadzenie interdyscyplinarnych badań naukowych nad europejskim prawem prywatnym z wykorzystaniem różnych metod badawczych stosowanych współcześnie w naukach prawnych i innych naukach społecznych oraz ekonomicznych, a zwłaszcza w dziedzinie badań nad europejskim prawem prywatnym.

W sferze dydaktyki, poza licznymi wykładami kursowymi, monograficznymi i konwersatoriami, wspomnieć należy prowadzone od lat zajęcia ze studentami zagranicznymi w ramach programu współpracy Erasmus, a także udział w międzynarodowej wymianie doktorantów (PEPP). Także tutaj przydatne

---

okazują się wskazania lwowsko-krakowsko-katowickiej szkoły prawa prywatnego międzynarodowego, takie jak między innymi znaczenie rzetelnych badań porównawczych, przekonanie, że bez analizy historycznego i prawnoporównawczego tła nie jest możliwe rzeczywiste zrozumienie opisywanych zjawisk, koncepcji czy instytucji, dostrzeganie harmonii istniejącej w ramach każdego systemu prawnego, nakaz poszukiwania sprawiedliwych, ale i rozsądnych rozwiązań, poprzedzonego procesem wyważania interesów zaangażowanych podmiotów.